

Diplom nr 88

370 420

Jaan Põldma:

SÕJAMINISTERIUM

Raking, pädevus, kontroll
ja menetlus.

TARTU 1938.

Põldma, J.

Diplomitöö

370420

E. V.

TARTU ÜIKI
DIPLOMITÖÖ

25 okt 38

№ 241.

TARTU

J a a n P ö l d m a

matr.nr. 7712.

*Diplomitööna arvestatud
Tartu, 24. oktoobri 1938 A. A. K.*

S Õ J A M I N I S T E E R I U M

A. A.

17649.

T a r t u 1938.

№ 17649 loetleb end õigusteaduskonnas

Sisukord

I. Keskorganid.

§ 1. Sõjaministeerium ja tema allüksused	4
§ 2. Sõjaministeeriumi juurde kuuluvad instantsid	38

SÕJAMINISTEERIUM

II. Kohalraking, pädevus, kontroll ja menetlus.

§ 3. Sõjavägede Verustusvalitsusele alluvad instantsid	49
§ 4. Sõjavägede Tervishoiuvalitsusele alluvad instantsid	53

S i s u k o r d

I. Keskorganid.

lk. nr.

- § 1. Sõjaministeerium ja tema allühikud 1
- § 2. Sõjaministeeriumi juurde loodud instantsid 38

II. Kohaorganid.

- § 3. Sõjavägede Varustusvalitsusele alluvad
instantsid. 49
- § 4. Sõjavägede Tervishoiuvalitsusele alluvad
instantsid. 53
-

A l l i k a t e l o e n d .

Käesoleva töö koostamisel on kasutatud järgmisi allikaid:

1. E. V. Põhiseadus, RT 1937, 71, 590.
2. Vab. Valitsemise korrald. seadus, RT 1938, 37, 332.
3. Riigikaitse rahuaegse korralduse seadus, RT 1938, 29, 234.
4. Sõjaministeeriumi (Sõjavägede) Nõukogu seadlus, RT 1937, 31, 303.
5. Väeosa majapidamise seadlus, RT 1934, 9, 69.
6. Arsenali seadus, RT 1938, 33, 266.
7. Arsenali põhikiri, RT 1938, 35, 303.
8. Kaitseväe (sõjaväe) sanitaarvarustuse seadlus, RT 1927, 101.
9. Administratiivmenetluse seadus, RT 1936, 4, 25.

Allikate seis: 1. mail 1938. a.

I. Keskorganid.

§ 1. Sõjaministeerium ja tema allühikud.

K e h t i v S õ j a m i n i s t e e r i u m i
r a h u a e g n e k o r r a l d u s k o o s ü l d i s e r a h u -
a e g s e r i i g i k a i t s e k o r r a l d u s e g a b a s e e r u b 1937. a.
P õ h i s e a d u s e l e j a s e l l e a l u s e l a n t u d m u u d e l e
õ i g u s n o r m i d e l e . S õ j a m i n i s t e e r i u m o n v a l i t s e m i s v õ i m u t e o s -
t a v a k s k e s k o r g a n i k s r i i g i k a i t s e k o r r a l d a m i s e n e n d e l a l a -
d e l , m i s v a s t a v a t e õ i g u s n o r m i d e g a a n t u d t e m a p ä d e v u s s e .

P e a l e S õ j a m i n i s t e e r i u m i v õ t a -
v a d r i i g i k a i t s e j u h t i m i s e s t j a k o r r a l d a m i s e s t o s a v e e l
t e i s e d k e s k o r g a n i d v a l i t s e m i s e a l a l , n a g u : V a b . P r e -
s i d e n t , V a b . V a l i t s u s , R i i g i k a i t s e
N õ u k o g u j a S õ j a v ä g e d e J u h a t a j a
v õ i S õ j a v ä g e d e Ü l e m j u h a t a j a .

Eelpool nimetatud organite kõrval võtavad riigikaitse

ettevalmistamisest osa ka k ö i k t e i s e d
m i n i s t e e r i u m i d ja ka omavalitsused. ¹⁾

Sõjaministeerium on loodud otseselt riigikaitse ülesannete täitmiseks. Teised ministeeriumid, samuti oma-valitsused teostavad riigikaitse ettevalmistamist koos oma otseste ülesannete täitmisega, igaüks vastavalt sellele valitsemisalale, mis kellegi peale on pandud ²⁾. Missugused on ühe või teise ministeeriumi ülesanded riigikaitse ettevalmistamise alal, selle määrab vastav seadus. Käesoleva töö piiridesse kuulub ainult Sõjaministeeriumi korralduse ja tegevuse vaatlemine - rahu ajal ja nimelt normaalses olukorras, arvestamata erakordseid olusid, millal kehtib eri kord. Teisi keskorganeid ja -asutusi vaatleme seoses Sõjaministeeriumi käsitlusega ainult niivõrd kui see tarvilik on nende vahekorra selgitamiseks viimasega. -

Teiste ministeeriumide korraldus on kindlaks määratud Vab. Valitsemise korraldamise seadusega ³⁾. Eelnimetatud seadus ei sisalda aga otseselt Sõjaministeeriumi korraldusse puutuvaid norme, vaid jätab selle eriseaduste

---

1) Riigik. r. korrald. seadus § 43, RT 1938, 29, 234.

2) Lex cit. § 44.

3) Vab. val. korrald. s. RT 1938, 37, 332.

lahendada 4).

Vastavaks eriseaduseks, millele baseerub kehtiv rahu-
aegne Sõjaministeeriumi korraldus, koos üldise riigikaitse
rahuaegse korraldusega, on R i i g i k a i t s e r a h u -
a e g s e k o r r a l d u s e s e a d u s 5). Kehtiva
õiguse järgi kujutab Sõjaministeerium enesest kollektiiv-
set halduse keskorgani riigikaitse ja relvastatud jõudude
(~~X~~) juhtimise nendel aladel, mis vastavate õigusnormi-
dega on arvatud tema pädevusse. S õ j a m i n i s t e e -
r i u m ühes tema koosseisu arvatud ühikute ja asutis-
tega k u u l u b r i i g i r e l v a s t a t u d
j õ u d u d e h u l k a , kelle ülesandeks on riigi
kaitsmine sõjalise tegevusega 6).

Vastavalt sellele, et siin tegemist on riigikaitse
organisatsiooni kuuluva asutisega, esineb Sõjaministee-
riumi korralduses võrreldes teiste ministeeriumidega
rida erinevusi, mis on, tingitult sõjapoliitilistest ja
strateegilistest kaalutlusist, spetsiifilised sõjaminsis-
teeriumile kui riigikaitse organisatsioonile.

---

4) Vab. val. korrald. s. § 85, RT 1938, 37, 332.

5) Riigik. r. korrald. s. RT 1938, 29, 234.

6) Lex cit. §§ 4 ja 5.

Sõjaministeeriumi ülesandeks on riigikaitse korraldamise alal: 1. relvastatud jõudude igakülgne varustamine, ja majapidamine; 2. relvastatud jõudude tervishoiu ja kohtukorralduse eest hoolitsemine; 3. vastavate kavade koostamine ja relvastatud jõudude igakülgse varustamise, tervishoiu ja kohtukorralduse ettevalmistamine mobilisatsioonil või sõjategevuse korraks ⁷⁾. Nende ülesannete teostamiseks on Sõjaministeeriumil järgmised keskasutised: Sõjavägede Varustusvalitsus, Sõjavägede Tervishoiuvalitsus, Sõjaringkonnakohus ja Sõjaprokuratuur ⁸⁾.

Sõjaministeeriumi kui bürokraatliku asutise juhiks on Sõjaminister, kes Vab. Valitsuse liikmena määratakse ametisse ja vabastatakse sellest Vab. Presidendi poolt ⁹⁾.

Sõjaministrile alluvad: 1. kõik Sõjaministeeriumi ühikud ja asutised kõigil aladel ja

---

7) Riigik. r. korrald. s. §§ 15, 44 ja 56.

8) Lex cit. § 7.

9) Ps. § 50; V. Val. korrald. s. § 4 ja Riigik. r. korrald. s. § 60.

2. sõjaväe üksused ja asutised ning kaitseliit - asjus, mis puudutavad Sõjaministeeriumi asutiste tegevusalasid.

Üldiselt kogu tegevus Sõjaministeeriumis nagu teisteski ministeeriumites toimub ministri nimel ja kõik Sõjaministeeriumi aktid kannavad tema sanktsiooni.

Meie Sõjaminister e i t a r v i t s e o l l a s p e t s i a l i s t, s.o. eriteadlane-sõjaväelane, selleks on Sõjamin. abi ¹⁰⁾. Sõjaminister on S-ministeeriumi p o l i i t i l i n e j u h t, kes suunab alluvate ametisikute ja asutiste tegevust neile ettenähtud ülesannete teostamisel. S õ j a m i n i s t r i k o r r a l d a m i s e l e k u u l u v a d k ö i k S - m i n i s t e e r i u m i p ä d e v u s s e k u u l u v a d k ü s i m u s e d; nii hoolitseb tema sõjaväe igakülgse ja ajakohase ülalpidamise, majapidamise, varustamise, tervishoiu ja kohtuala korraldamise eest niihästi Sõjaministeeriumis kui ka sõjaväes.¹¹⁾

Sõjaminister kannab ka vastutust kogu ministeeriumi tegevuse eest. Sõjaministeeriumi vastutava juhina on tema õ i g u s t a t u d - k o h u s t a t u d t e o s t a m a k a v a l v e t alluvate ametisikute

---

10) Riigik. r. korrald. s. § 69.

11) Lex cit. §§ 60 ja 63.

tegevuse järele. Tema valvab, et alluvad asutised ja ametisikud hoolikalt täidaksid oma ülesandeid, mis nende peale pandud õigusnormidega ja seaduslikus korras antud korraldustega. Samuti valvab tema krediitide seadusepärase ja otstarbeka kas. järele ¹²⁾.

Sellega ühenduses on Sõjeministril õigus toimetada ülevaatusi ja revideerimisi isiklikult, oma abi või mõne teise alluva ametniku kaudu Sõjaministeeriumi kõigil aladel ja sõjaväes varustamise, majanduse ja tervishoiu alal. Eelnimetatud aladel määrab tema ka kohtulikke uurimisi ja juurd-lusi ning võib nõuda andmeid ja seletusi kõigilt ülemailt ka sõjaväes ja kaitseliidus. Sõjaväe ja kaitseliidu suhtes teostab Sõjaminister eeltähendatud õigusi Sõjavägede Juhataja teadmisel ¹³⁾. Kui ministeeriumi juht hoolitseb Sõjaminister ka S-min. ja sõjaväe õiguslike huvide seadusliku kaitse eest kohtu teel. Nii annab Sõjaminister välja volitusi ja ka ettekirjutusi Sõjaministeeriumi üksuste ja asutiste nimel kõigi kohtuasjade ajamiseks,

---

12) Riigik. r. korrald. s. §§ 60 ja 63.

13) Lex cit. § 63.

sõjaväe üksuste ja asutiste nimel aga ainult tsiviilkohtuasjade ajamiseks ning otsustab hagi asjus apellatsioonini ja kassatsioonini kaebuste esitamise või sellest loobumise küsimused S-min. ja sõjaväe as. poolt ¹⁴⁾.

Sõjaministeeriumi ja sõjaväe varade ning kaitseliidule riigi poolt antud varade ja muude võitlusvahendite alal Sõjaminister otsustab tähtsamad majanduslikud küsimused, juhul kui nende otsustamine ei kuulu alluvatele ametisikutele ega ole seadusega antud otsustamiseks Sõjavägede Nõukogule või Vab. Valitsusele ¹⁵⁾.

Alluvate ametisse määramisel on temal õigus määrata Sõjaministeeriumis ülemeid alates komp. ülema ametkohast kuni rügemendiülema abile vastavatele ametkohtadele ja vabastada neid nim. ametkohtadelt ¹⁶⁾. Peale selle kuulub Sõjaministrile õigus vastavates seadustes ja seadlustes näidatud alustel ja korras alluvaid karistada distsiplinaarselt, lahendada nende teenistuskäigusse puutuvaid küsimusi ja võtta neid kohtulikule vastutusele ¹⁷⁾.

---

14) Riigik. r. korrald. s. §§ 63 ja 64.

15) Lex cit. § 64.

16) Lex cit. § 63 p. 5.

17) Lex cit. § 67.

Administratiivsete funktsioonide kõrval teostab Sõjaminister ka jurisdiktsioonilisi funktsioone, otsustades nii Sõjaministeeriumis kui ka sõjaväes ja kaitseliidus teenivate ametisikute vastu esitatud administratiivkaebused asjus, mis puudutavad sõjaministeeriumi tegevusalasid 18).

Peale loendatud funktsioonide teostamise Sõjaminister omab ka sooritusfunktsioone. Nimelt on Sõjaminister selleks organiks, kelle kaudu sooritab Vab. President ja Vab. Valitsus oma toiminguid riigikaitse ja relvestatud jõudude korraldamise nendel aladel, mis kuuluvad Sõjaministeeriumi lahendamisele 19).

President riigikaitse ja sõjajõudude kõrgeima juhina omab nii eksekutiivseid kui ka legislatiivseid funktsioone.

Legislatiivse funktsioonina on temal õigus: 1. anda riigikaitse alal seadusi - dekreedina, s.o. haldusorganina seadusejõulisi üldakte; 2. anda seaduses

---

18) Riigik. r. korrald. s. § 63 p. 15.

19) Lex cit. § 60.

tähendatud alustel riigikaitse ja relvastatud jõududesse puutuvaid seadlusi ja määrusi 20).

Määruste all on siin mõeldud intra legem määrusi. Peale määruste andmise volitab P.seadus Presidenti veel seadluste andmiseks.

Seadlused on oma juriidilise struktuuri poolest praeter legem määrused.

1933. a. Põhiseaduse järgi oli Presidendil õigus anda seadlusi ja määrusi ainult sõjavägedesse puutuvais küsimusis. Seega on uues Ps. Presidendi võimupiirid seadluste ja määruste andmise alal laiendatud. Ta võib seaduste alusel seadlusi ja määrusi anda riigikaitse ja relvastatud jõududesse puutuvais küsimusis, kuid nii, et need seadlused ei haaraks kodanikkude õiguste piiramist ega nende omandiõigust. Neil aladel küsimused lahendatakse seadustega 21).

Eksekutiivse funktsioonina President teeb otsusi ja korraldusi, milledega vastavates õigusnormides ettenähtud alustel ja korras lahendab rea tähtsamaid küsimusi riigikaitse ja relvastatud jõudude juhtimise alal,

---

20) E. V. Põhiseadus, §§ 129, 131, RT 1937, 71, 590.

21) Ps. peatükk II, § 26 ja teised.

ja üldse kõik need küsimused sel alal, millede lahendamise ei ole vastavate õigusnormidega antud teiste organite pädevusse ²²⁾. Kehtivuse saavutamiseks peavad kõik riigikaitse ja relvastatud jõududesse puutuvad Presidendi poolt antavad seadused dekreedina, seadlused, määrused ja muud aktid kandma ka Sõjaministri kaasallkirja (exkl. piirivalve alal).²³⁾ Viimasega võtab Sõjaminister vastutuse nende seadusepärasuse eest enesele. Seoses sellega peab Sõjaminister valvama, et riigikaitse ja relvastatud jõudude alal antavate seaduste ja seadluste eelnõud, Vab. Presidendi või Vab. Valitsuse määruste eelnõud, samuti eelmiste poolt tehtavate otsuste ja muude aktide kavad, kui on nõutav Sõjaministri kaasallkirja andmine, vastaksid riigikaitse huvidele ja oleksid kooskõlastatud riigi üldise seadusandlusega ²⁴⁾.

Põhiseaduse järele Sõjaministrile kuulub ka määruste andmise õigus, mida ta teostab seaduses ettenähtud alustel ja ulatuses ²⁵⁾. Sõjaminister kannab

---

22) Riigik. r. korrald. s. §§ 18 ja 19.

23) Lex cit. § 24.

24) Lex cit. § 63 p. 2.

25) Ps. § 54.

o m a t e g e v u s e e e s t v a s t u t u s t .
See vastutus on poliitiline - Presidendi ja Riigikogu
ees ja kohtulik.

Riigivolikogu võib ministrile avaldada umbusaldust
oma sellekohase otsusega ²⁶⁾. Kohtulik vastutus seisab
selles, et Sõjaministrit võidakse, süülise tegevuse
korral tema ametalalises tegevuses, võtta kohtulikule
vastutusele Riigikogu üldkoosoleku vastava otsuse põh-
jal. Asja arutamine ja otsustamine allub Riigikohtule.
Vastutusele võtmisega lahkub Sõjaminister ametist ²⁷⁾.

S õ j a m i n i s t r i a s e n d a m i n e ,
neil juhtudel, kui Sõjaministri koht on vaba või kui
Sõjaminister ei saa oma ülesandeid täita haiguse või
muude takistuste tõttu, toimub sel teel, et President
paneb Peaministri ettepanekul sõjaministri ülesanded
mõnele teisele ministrile, kes seesugusel juhul asen-
dab Sõjaministrit viimase kohustetäitjana ²⁸⁾.

S õ j a m i n i s t r i l o n a b i, kes kõr-
gema haridusega vanemate sõjaväelaste hulgast määra-
takse ja vabastatakse ametist Vab. Presidendi poolt ²⁹⁾.

PS
26) ~~Riigik. r. korrald. s. § 59.~~

27) Lex cit. § 58.

28) Ps. § 53 ja Vab. Val. korrald. s. § 5.

29) Vab. Val. korrald. s. § 25 ja Riigik. r. korrald.
s. § 69.

Sõjaministri abi allub vahenditult sõjaministrile ning on tema lähem abiline ja kaastööline riigikaitse ja relvastatud jõudude korraldamise nendel aladel, mis kuuluvad sõjaministeeriumi pädevusse ³⁰⁾.

Sõjaministri abi otseseks ülesandeks seaduse järgi on Sõjavägede Varustusvalitsuse ja Sõjavägede Tervishoiuvalitsuse tegevuse juhtimine.

Tähendatud valitsuste ülemad alluvad vahenditult Sõjaministri abile ³¹⁾.

Sõjaministri abi eriliseks kohuseks on hoolitseda selle eest, et eelnimetatud valitsuste pädevusse kuuluvad küsimused, s.o. sõjajõudude varustamine ja tervishoiusse puutuvad küsimused saaksid igakülselt ja põhjalikult läbitöötatud ning ettevalmistatud nende otsustamiseks. Tema vas-

---

30) Riigik. r. korrald. s. § 70 I lõige.

31) Lex cit. § 71.

t u t a b s e l l e e e s t, e t e e l t ä h e n d a t u d
a l a d e l o l e k s õ i g e l a j a l v ä l j a -
t õ ö t a t u d j a e s i t a t u d S õ j a m i n i s t r i l e v õ i S õ j a -
v ä g e d e J u h a t a j a l e õ i g u s n o r m i d e e e l -
n õ u d n i n g v a j a l i k u d e t t e p a n e k u d j a k a v a d. S õ j a -
m i n i s t r i a b i o n k o h u s t a t u d j ä l g i m a
k a r i i g i k a i t s e k s v a j a l i k k u d e v õ i t l u s v a h e n -
d i t e j a m u u v a r u s t i s e a r e n g u t j a t e g e m a
e t t e p a n e k u i d v a j a l i k k u d e u u e n d u s t e k o h t a r e l v a s t a t u d
j õ u d u d e v a r u s t a m i s e a l a l ³²⁾. S õ j a j õ u d u d e v a r u s t a m i s e
j a t e r v i s h o i u a l a s t e k ü s i m u s t e l ä b i -
t õ ö t a m i s e l t ä i d a b S õ j a m i n i s t r i a b i
p e a l e S õ j a m i n i s t r i k u i o m a v a h e n d i t u
ü l e m a k a S õ j a v ä g e d e J u h a t a j a
k ä s k e k u i ü l e m a k ä s k e ³³⁾.

Relvastatud jõudude varustamise ja tervishoiu
korraldamise küsimuste lahendamise otstarbel on Sõja-
ministri abil õigus koguda vajalikke
andmeid ja teateid kõigilt
riigi ja omavalitsuse asutistelt ning muudelt asutistelt

---

32) Riigik. r. korrald. s. § 72, pp. 1, 2 ja 3.

33) Lex cit. § 70, lõige II.

ja ettevõttele ning omab õiguse kontrollida isiklikult või alluvate kaudu tähendatud asutistes ja ettevõtteis neile relvastatud jõudude varustamise või tervishoiu alal pandud riigikaitseliste ülesannete täitmist ³⁴⁾.

J ä r e l v a l v e o t s t a r b e l o n S õ j a m i n i s t r i l õ i g u s toimetada isiklikult või alluvate kaudu ülevaatusi ja revideerimisi temale alluvais asutistes ja Sõjavägede Juhataja teadmisel ka sõjaväes - varustamise, majapidamise ja tervishoiu alal.

Sõjainistri abi o t s u s t a b seaduses määratud alustel ka mitmesuguseid m a j a n d u s l i k k e k ü s i m u s i relvastatud jõudude varade alal ³⁵⁾.

Peale selle v a l v a b Sõjainistri abi sõjainisteeriumis ja sõjaväes varustamise ja tervishoiu eriala ametkohtadel teenivate kõrgema haridusega o h v i t s e r i d e t e e n i s t u s k ä i g u j ä r e l e, jälgides nende töövõimeid ja teenistuskõlbulikkust ning hoolitseb nende teadmiste järjekindla täiendamise eest ³⁶⁾.

---

34) Riigik. r. korrald. s. § 74.

35) Lex cit. § 72, pp. 4, 5 jt.

36) Lex cit. § 75.

Peale eelnimetatud ülesannete, mis Sõjamin. abile pandud otseselt seadusega, on Sõjainistri abil õigus otsustada asju Sõjainistri eest ja kirjutada alla ministri eest otsustele, korraldustele, käskkirjadele ja muudele aktidele neil aladel, mis minister tema peale on pannud. Sõjamin. võimupiires tehtud otsustele kirjutab ministri abilla: "S.ministri eest - ministri abi". Sellised otsused on oma õigusjõult võrdsed ministri otsustele.

Sõjainistri abi ei saa ministrit aendada mitte kõigil aladel, vaid see õigus on piiratud. Sõjainistri abile ei või anda õigust allakirjutada ministri eest üldkohuslikkudele määrustele ja ettekannetele Vab. Presidendile, Vab. Valitsusele ja peaministrile. Samuti ei või Sõjainistri abile anda õigust otsustada min. eest Sõjainistri kompetentsi kuuluvaid majanduslikke küsimusi³⁷⁾. Neid ülesandeid peab Sõjamin. täitma isiklikult või temale seatud korras määratud k.t.

---

37) Vab. Val. korrald. seadus § 30.
Riigik. r. korrald. seadus § 73.

Vaatleme Sõjaministri vahe-
korda teiste keskkorganitega
riigikaitse korraldamise alal. Võrreldes Vab. Presidendi
ja Vab. Valitsusega asub Sõjaminister jõuastmelt kolman-
dal kohal. Ta allub oma tegevuses Vab. Presiden-
dile, Vab. Valitsusele ja Peaministrile. Peaministril
on õigus S.ministrilt aru pärida ja anda temale vajalikke
juhiseid tegutsemiseks ³⁸⁾.

Sõjaministeeriumi juhina Sõjaministril
on kokkupuuteid ka Sõjavägede
Juhatajaga kui relvastatud jõudude otsese
juhiga.

Relvastatud jõudude otseseks juhiks on rahuajal Sõja-
vägede Juhataja või Sõjavägede Ülemjuhataja, kelle nime-
tab ametisse ja vabastab sellest President - eriõigusel.
Sõjavägede Juhataja pädevus on määratud seadusega ja
tema allub vahenditult Presidendile ³⁹⁾. Sõjavägede
Juhatajale alluvad vahenditult Sõjavägede staabi ülem
ja teised kõrgemad ülemad sõjaväes ⁴⁰⁾.

---

38) Riigik. r. korrald. seadus § 42.

39) Ps. §§ 135 ja 137; Riigik. r. korrald. s. §§ 19 ja 77.

40) Riigik. r. korrald. s. § 79.

Sõjavägede Juhataja ülesandeks on juhtida sõjaväge kõigil aladel ja ka Sõjaministeeriumi üksuste ja asutiste tegevust - riigi sisemise ja välise julgeoleku kaitse alal ⁴¹⁾. Tema otseses alluvas on sõjavägi ja tema hoolitseb eriti sõjaväe väljaõppe, distsipliini, operatiivse tegevuse ja üldise sõjalise valmisoleku eest ning valvab ka sõjaväe ajanõuetekohase varustamise, ülalpidamise ja tervishoiu eest ⁴²⁾.

Sõjainistri pädevusse kuulub aga Sõjaministeeriumi juhtimine ja varustamise, tervishoiu ning kohtuala korraldamine sõjaväes ⁴³⁾.

Vastavate pädevusnormide vaatlemisel näeme, et Sõjainistri ja Sõjavägede Juhataja pädevused ei ole teravapiiriliselte üksteisest eraldatud, vaid langevad teatud osades teineteisega ühte.

Piltlikult võiksime kujutada neid lõikuvate sõõridena,

---

41) Riigik. r. korrald. seadus § 78.

42) Lex cit. §§ 80, 79.

43) Lex cit. §§ 15 ja 60.

mis teatud osades katavad teineteist. Viimane väljendub selles, et esineb alasid, kus Sõjaministri kõrval on õigustatud teotsema ka Sõjavägede Juhataja ja vastupidi.

Pädevusega on ligidalt seotud ka alluvus. Sõjaväe üksused ja asutised alluvad Sv. Juhatajale, kuid Sõjaministeeriumi pädevusse kuuluvatel aladel alluvad nad ka Sõjaministrile. Sõjavägede staabi ülem, kes allub vahenditult Sv. Juhatajale, allub Sõjaministeeriumi ühikute ja asutiste suhtes ka Sõjaministrile. Nii täidab Sv. Staabi ülem ka Sõjaministri käske ja korraldusi kui vahenditu ülema käske küsimuste läbitöötamisel, mis puudutavad Sõjaministeeriumi organisatsiooni, koosseise, komplekteerimist, informatsiooni kogumist, ametisikute teenistuskäiku ja väljaõpet ning vedusid ⁴⁴⁾.

Sama näeme ka teiste sõjaväe üksuste ja asutiste juures. Sõjaministril on õigus anda Sõjaministeeriumi pädevusse kuuluvatel aladel, s.o. sõjaväe majanduse, varustamise, tervishoiu ja kohtu alal käske ja korraldusi

---

44) Riigik. r. korrald. seadus §§ 101 ja 61.

peale Sõjaministeeriumi ka kõigile Sõjaväe üksustele ja asutistele ning need käsud täidetakse viimaste poolt nagu ülema käsud 45).

Sõjaministeeriumi asutised ja isikud, kes alluvad Sõjaministrile, alluvad ka Sv. Juhatajale, viimase pädevusse kuuluvates küsimustes. Sv. juhataja juhib ka Sõjaministeeriumi - riigi välise ja sisemise julgeoleku kaitse alal. Seoses sellega on temal õigus kokkuleppel Sõjaministriga anda vastavaid juhtnõure Sõjaministeeriumi üksustele ja asutistele riigikaitseks ettevalmistamise alal 46) ja revideerida Sõjaministeeriumi asutistes riigikaitsealist valmisolekut. Revideerimine peab toimuma Sõjaministri teadmisel.

Sõjavägede Juhataja käsud ja korraldused väljaõppe ja riigikaitseks valmisoleku aladel täidetakse peale sõjaväe ja kaitseliidu ka Sõjaministeeriumi asutiste ja nendes teenivate ametisikute poolt nagu ülema korraldused 47). Sõjavägede Juhataja kui relvastatud jõudude

---

45) Riigik. r. korrald. seadus § 68 II lõige.

46) Lex cit. § 80 p. 25.

47) Lex cit. § 88 II lõige.

otsene juht, kellele allub kogu sõjavägi, valvab ka sõjaväe ülalpidamise, varustamise ja tervishoiu järele, et need seisaksid ajanõuete kõrgusel ⁴⁸⁾.

Et omalt poolt mõjutada nende alade korraldamist, selleks on antud Sõjavägede Juhatajale õigus käsutada Sõjaministri abi sõjaväe varustamise ja tervishoiu alaste küsimuste läbitöötamisel. Sõjaministri abi täidab neid käske ja korraldusi kui ülema käske ⁴⁹⁾. Peale selle on Sv. Juhataja poolt riigi sisemise ja välise julgeoleku alal - kooskõlas Vab. Presidendi poolt sanktsioneeritud riigikaitse üldkavaga - kinnitatud, samuti nende alusel kehtima pandud tegevuskavade teostamine kohuslik kõigile kavades ettenähtud isikutele ja asutistele ⁵⁰⁾. Seega näeme, et alluvised Sõjaministrile või Sõjavägede Juhatajale on ristlevad vastavate erialade järele.

Asutised, mis kuuluvad sõjaväe organisatsiooni, alluvad Sõjaministeeriumi pädevusse kuuluvates küsimustes

---

48) Riigik. r. korrald. s. § 80 p.p. 13 ja 14.

49) Lex cit. §§ 70 ja 79.

50) Lex cit. § 81.

ka Sõjaministrile ja teistele vastavatele isikutele Sõjaministeeriumis ja vastupidi asutised, mis kuuluvad Sõjaministeeriumi organisatsiooni, alluvad nendel aladel, mis kuuluvad Sõjavägede Juhataja pädevusse, ka viimasele.

Sõj a m i n i s t e r ja S v . J u h a t a j a teotsevad rööbiti teineteise kõrval, olles organid, kes rajatud mitte subordinatsiooni vaid koordinatsiooni printsiibile. Vaatamata sellele, et nimetatud organid pole alluvusvahekorras, ei ole nad täiesti lahutatud teineteisest, vaid nende vahel valitseb teatav koostöö.

Üldiselt teotsevad Sõjaminister ja Sv. Juhataja iseseisvalt. Kuid esineb ka küsimusi, millede lahendamisel nad peavad teotsema koos kokkulepete saavutamiseks ⁵¹⁾. Need on küsimused, mis seotud mõlemate tegevusaladega. Peale selle on toimetusi, mida üks võib teostada ainult teise teadmisel.

Sõjaministril on õigus oma pädevuse piires toimetada revideerimisi ja ülevaatusi sõjaväes, kuid et see toimub

---

51) Riigik. r. korrald. s. § 63, p. 6; § 64, p. 31; § 80, p.p. 2 ja 25.

Sv. Juhatajale alluvas ametkonnas, siis võib see sündida ainult viimase teadmisel ⁵²⁾. Sama nõue on kehtiv ka Sv. Juhataja suhtes Sõjaministeeriumi asutiste revideerimisel - seegi peab toimuma Sõjaministri teadmisel ⁵³⁾.

Vaadelnud Sõjaministrit ja tema abi ning nende vahekorra teiste juhtivate organitega riigikaitse alal, näeme, et Sõjaminister ja tema abi on Sõjaministeeriumi juhtideks, kelle peamiseks ülesandeks on alluvate tegevuse suunamine ja kontrollimine.

Sõjaministeeriumi ülesannete tegelikkudeks teostajateks on vastavad Sõjaministeeriumi keskasutised.

Sõjaministeeriumil on oma ülesannete teostamiseks järgmised keskasutised:

1. Sõjavägede Varustusvalitsus;
2. Sõjavägede Tervishoiuvalitsus;
3. Sõjaringkonnakohus ja ⁵⁴⁾
4. Sõjaprokuratuur.

52) Riigik. r. korrald. seadus, § 63, p. 11.

53) Lex cit. § 80, p. 27.

54) Lex cit. § 7.

Vaatleme, missugune on nende asutiste juriidiline ilme.

Teised ministeeriumid jagunevad Vab. Valitsemise korralduse seaduses ettenähtud talitusteks ja osakondadeks ⁵⁵⁾. Sõjaministeeriumi suhtes puudub seaduses seesugune jaotus. Seadus mainib vaid, et "Sõjaministeerium koosneb järgm. keskasutistest: ..." Tekib küsimus, kas loetletud asutised moodustavad kõik ühesarnaseid Sõjaministeeriumi allühikuid ja kas nad vastavad ministeeriumi talituste ja osakondade mõistele valitsemise korraldamise seaduse mõttes.

Võrreldes Sõjaministeeriumi keskasutisi teiste ministeeriumide allühikutega - talituste ja osakondadega, mis ettenähtud valitsemise korraldamise seaduses, ilmneb, et tõelised valitsused ministeeriumi allühikuna on ainult Sõjavägede Varustusvalitsus ja Sõjavägede Tervishoiuvalitsus. Sõjaringkonnakohus ja Sõjaprokuratuur pole aga oma juriidiliselt ilmelt mitte Sõjaministeeriumi allühikud, vaid ainult Sõjaministeeriumi juurde loodud asutised. Ka "V. Valitsemise korraldamise seaduse § 23 ütleb, et ".... Peale

---

⁵⁵⁾ Vab. Valitsem. korrald. seadus § 23.

selle asuvad ministeeriumide juures vastavais seadustes ettenähtud asutised ja ametikohad". Seesugusteks asutisteks on Sõjaministeeriumi juures ka ülalnimetatud asutised, mille juhid alluvad vahenditult Sõjaministrile ⁵⁶⁾. Seega Sõjaministeeriumil on kaks allühikut:

1. Sõjavägede Varustusvalitsus
- ja 2. Sõjavägede Tervishoiuvalitsus.

Seadus näeb ette küll Sõjaministeeriumi allühikud ja asutised, kuid jätab nende lähema korralduse ja tegevusalade kindlaksmääramise vastava seadluse hooleks ⁵⁷⁾.

Nimetatud seadlus aga ei kuulu avaldamisele "Riigi Teatajas", vaid avaldatakse täitmiseks Sõjaministri poolt muul teel.

Tähendatud põhjusel puudub siinkohal võimalus rajada Sõjaministeeriumi allühikute käsitlust otsestele allika-tele.

Allühikute ja ka nendele alluvate instantside kirjeldamisel käsitame üksikutes eriseadustes ja seadlustes leiduvaid asjasse puutuvaid norme ning Riigikaitse rahu- aegse korralduse seaduse ja Vab. Valitsemise korralduse seaduse üldpõhimõtteid.

---

56) Riigik. r. korrald. s. § 61, p.p. 2 ja 3.

57) Lex cit. § 8.

S v. V a r u s t u s v a l i t s u s e p ä d e -
v u s s e kuuluvad Riigik. r. korralduse seaduse mõtte
kohaselt järgmised Sõjaministeeriumi tegevusalad:

1. Sõjaministeeriumi ja sõjaväe igakülgseks varusta-
miseks ja majandamiseks vajalikkude summade ning kaitse-
liidule riigi poolt antavate toetussummade kohta e e l -
a r v e - e t t e p a n e k u t e k o o s t a m i n e ;

2. Sõjaministeeriumi ja sõjaväe igakülgse ja aja-
kohase varustamise ning kaitseliidu võitlusvahenditega
v a r u s t a m i s e e e s t h o o l i t s e m i n e ;

3. Sõjaministeeriumi ja sõjaväe üksuste ja asutiste
m a j a n d a m i s e k o r r a l d a m i n e ;

4. Sõjaministeeriumile ja sõjaväele vajalikkude
e h i t i s t e p ü s t i t a m i s e e e s t h o o l i t s e -
m i n e ;

5. Relvastatud jõududele sõjapidamiseks vajalikkude
v a r u s t u s t a g a v a r a d e s o e t a m i n e ,
alal- ja korrashoidmine ning värskendamine;

6. Relvastatud jõududele s õ j a a j a l v a -
j a l i k u v a r u s t i s e s o e t a m i s e
e t t e v a l m i s t a m i n e ;

7. Sõjaministeeriumile kuuluvate või sõjategevuse
puhuks tema käsutusse antavate tööstus-, põllumajandus-

ja muude ettevõtete igakülgne ettevalmistamine nende tegevusse rakendamiseks sõja korral;

8. Veterinaarteenistuse korraldamine Sõjaministeeriumis ja sõjaväes ning selle ala igakülgne ettevalmistamine relvastatud jõudude vajaduste rahuldamiseks sõja korral⁵⁸⁾.

Seega on Sv. Varustusvalitsuse ülesandeks sõjaväe ja Sõjaministeeriumi majanduse ja varustamise korraldamine ja juhtimine ning nende alade ettevalmistamine relvastatud jõudude vajaduste rahuldamiseks sõja korral. Koos nende alade korraldamisega lasub temal ka järelvalve teostamine alluvate organite tegevuse üle.

Sv. Varustusvalitsus on bürokraatlik asutis, mille juhiks on Sv. Varustusvalitsuse ülem, kes määratakse ametisse ja vabastatakse sellest V. Presidendi poolt⁵⁹⁾. Varustusvalitsuse ülem allub vahenditult Sõjaministri abile⁶⁰⁾. Varustusvalitsuse ülema võimkonda kuuluvad

---

58) Riigik. r. korrald. s. § 56.

59) Vab. Val. korrald. s. § 25.

60) Riigik. r. korrald. s. § 71.

asjad, mis seatud korras antud valitsuse või selle ülema otsustada, niivõrd kui valitsuse võimkonda kuuluvad asjad pole antud otsustamiseks alljaotuse ülemale või muile ametnikele ⁶¹⁾. Tema alle alluvad kõik valitsuse koosseisu kuuluvad ametnikud ja tal on õigus juhtnõore anda ja korraldusi teha alluvaile asutistele ja ametnikele. Tema määrab, kuivõrd see pole korraldatud teisiti, ka nende ülesanded ja valvab selle järele, et alluvad täpselt täidaksid neile pandud ülesandeid. Valitsuse ülem esineb ettekannetega ja informeerib ning annab aru valitsuse tegevusest ⁶²⁾.

Üksikute tegevusalade korraldamiseks S v. V a r u s - t u s v a l i t s u s e l on vastavad alljaotused, n n. osakonnad. Sõjavägede Varustusvalitsusel on oma ülesannete teostamiseks järgmised osakonnad:

1. R a h a - a r v e o s a k o n n a d,
2. I n t e n d e n t u u r i o s a k o n n a d,
3. R e l v a s t u s o s a k o n n a d,
4. T e h n i k e o s a k o n n a d,

---

61) Vab. Val. korrald. s. § 34, p. 1.

62) Lex cit. § 34, pp. 2, 3 ja 5; § 35.

5. Veterinaarosakond,
6. Ehitus-korteri osakond ja
7. Üldosakond. ⁶³⁾

Osakondi juhivad ülemad, kes alluvad Sv. Varustusvalit-
suse ülemale.

Relvastatud jõudude tarviduseks vajaliku varustise
sõjatagavarade ja sõjaväe ning Sõjaministeeriumi rahu-
aegsete tarviduste rahuldamiseks vajaliku varus-
tise hoidmiseks on Varustus-
valitsusel vastavad keskklaod,
mis alluvad vastavatele keskasutise osakondade ülematele. ⁶⁴⁾

Sõjavägede Varustusvalitsuse juurde kuulub ka eri-
eelarvete järgi eripõhikirjade alu-
sel töötavaid asutisi.

Mainime siinkohal sõjaväe arsenalid, mille ülesandeks on relvvarustise kui ka muu riigikait-
seks vajaliku varustise valmistamine, parandamine ja
vajaduse korral ka soetamine Sõjaministeeriumile ja
sõjaväele ning relvvarustise valmistamine ja parandamine
ka kaitseliidule ja piirivalvele ⁶⁵⁾.

---

63) Väeosa majapid. seadlus, §§ 463, 469, 506, 570 jt.
RT 1934, 9, 69.

64) Lex cit. §§ 317, 322, 333 jt.

65) Arsenalid seadus, § 3, RT 1938, 33, 266.

Arsenal on erieelarve alusel töötav asutis ning tema organisatsioon ja juhtimine on määratud vastavas Arsenali seaduses ning selle alusel seadlusena antud erilises Arsenali põhikirjas⁶⁶⁾.

Põhikirja järgi kuulub Arsenal Sv. Varustusvalitsuse juurde⁶⁷⁾. Arsenali juhib Arsenali ülem, kes allub Sv. Varustusvalitsuse ülema teisele abile⁶⁸⁾. Nõuandva organina tegutseb Arsenali ülema juures Arsenali komitee, mis koosneb arsenalis ametnikkude hulgast Varustusval. ülema ettepanekul Sõjaministri poolt määratud liikmetest⁶⁹⁾.

Seega töötab arsenal Sv. Varustusvalitsuse ülema, tema abi ja arsenalis ülema juhtimisel ja järelvalvel, kes omakorda alluvad teistele kõrgematele Sm. organitele.

Teiseks Sõjaministeeriumi allühikuks on Sõjavägede Tervishoiuvalitsus. Sv. Tervishoiuvalitsuse ülesandeks on hoolitseda tervishoiu eest sõjaväes ja Sõjaministeeriumis, korraldada sanitaar-

66) Arsenali seadus, §§ 1 ja 2.

67) Arsenali põhikirj, § 1, RT 1938, 35, 303.

68) Lex cit., § 6.

69) Lex cit., §§ 7 ja 14.

teenistust, muretseda sanitaarvarustust sõjaväele ning ettevalmistada sõjaväele sanitaärpersonaali (velskereid, sanitaare, halastajaõdesid).

Tema ülesandeks on ühtlasi nende alade igakülgne ettevalmistamine relvastatud jõudude vajaduste rahuldamiseks sõja korral ⁷⁰⁾.

Sõjavägede Tervishoiuvalitsus koosneb valitsuse ülemast, selle abist, sõjaväe ülemfarmatseudist ja konsultantidest. Sv. Tervishoiuvalitsuse juures tegutseb nõuandva asutisena sõjaväe tervishoiu komitee. Sv. Tervishoiuvalitsuse ülem allub vahenditult Sõjajaminiistri abile ja määratakse ametisse ning vabastatakse sellest Vab. Presidendi poolt ⁷¹⁾. Sõjaväe üksuste ja asutiste sanitaarvarustisega varustamise kord on ettenähtud "Sõjaväe san.var. seadluses" ⁷²⁾.

Eelpool kirjeldatud Sõjaministeeriumi allühikud, s. o. Sv. Tervishoiuvalitsus ja Sv. Varustusvalitsus on ühtlasi kesk-asutisteks, kes töötavad välja õigus-

---

70) Riigik. r. korrald. s. § 56; Sõjaväe san.var. seadlus, § 2.

71) Lex cit. § 71; Val. korrald. s., § 25.

72) Sõjaväe (Kaitseväe) sanit.var. seadlus, RT 1927, 101.

n o r m i d e e e l n õ u d, vajalikud ettepanekud ja kavad varustamise ja tervishoiu alal, mis omakorda esitatakse otsustamiseks kõrgematele instantsidele. Nimetatud valitsuste tegevust juhib peale nende eneste ülemate Sõjainistri abi, kellele alluvad vahenditult tähendatud valitsuste ülemad. (Sõjainistri abi hoolitseb ka kõigi varustamise ja tervishoiu alaste küsimuste läbitöötamise eest ja valvab, vastutades ühtlasi selle eest, et nimetatud aladel oleks õigel ajal väljatöötatud vajalikud esitised Sõjainistrile või Sõjavägede Juhatajale). Järelikult peavad vastavate keskasutiste ülemad töötama ministri abilt saadud direktiivide kohaselt ja täitma oma tegevusalaste küsimuste läbitöötamisel tema korraldusi.

Peale Sõjainistri abi kui oma vahenditu ülema alluvad sm. allühikute ülemad Sõjainistrile kui Sõjainisteeriumi (üldisele) juhile.

Vaadelnud Sõjainisteeriumi ja tema allühikuid näeme, et nende pädevusse kuulub eestkätt sõjahalduse normatiivne funktsioon, mis hõlmab avalikõigusliku ala kõrval ka teotsemise puht tsivilistlikul alal. Nii tuleb Sõjainisteeriumil sõlmida ka eraõiguslikke tehinguid mitmesugustel aladel. Peale normatiivse funktsiooni teostamise

tegeleb Sõjaministeerium ka normivabade haldustoimingute alal puht faktilise teotsemusena. Need toimingud ei loo mingeid norme ega konstrueeri mingeid õiguslikke suhteid, vaid moodustavad ainult vahendite hulga, mille abil Sõjaministeerium hoolitseb sõjaväe hüvangu eest.

Sõjaministeeriumi ja tema allühikute menetluses kehtivad üldised Vab. Valitsemise korralduse seaduse ja Administratiivmenetluse seaduse eeskirjad, kuivõrd eriseadused ei määra teisiti.

Kõik keskasutistele sissetulnud, või asutises eneses tõusetunud küsimused otsustatakse ja täidetakse juhul, kui see kuulub as. pädevusse, asutise enese poolt võimalikult kiirelt, või kantakse ettevalmistatult ette ülemusele otsustamiseks, kui asi kuulub ülemuse lahendada ⁷³⁾. Sõjaministeeriumi allühikute, nende alljaotuste ja ka teiste nendele alluvate asutiste vahel võivad tekkida vaidlused asjade alluvuse kohta. Pädevus-konfliktide kohta annab lahenduse Adm. menetluse seaduse § 4¹.

Selle järgi juhul, kui ametiasutiste vahel tekib

---

73) Vab. Val. korrald. s., § 39.

vaidlus asja alluvuse kohta, otsustab alluvuse järgmine ühine kõrgem võimkondne ametiasutis. Sõjaministeeriumi asutised on enamikus bürokraatsed asutised. Järelikult on otsustajaks asutise juht, asutise isikkond on ainult aktide valmistajaks ja vormistajaks. Asjade arutamise eest võivad osa võtta ka mitmesugused kolleegiumid - komisjonid ja komiteed. Mõned neist on alalised asutised. Komisjonide ülesandeks on kas teatud haldusasja otsustamiseks vajalikkude faktiliste asjaolude tuvastamine või oma arvamise avaldamine. Nende asutiste tegevus omab asja otsustamisel nõuandva tähenduse⁷⁴⁾. Samuti on tuvastusmenetluse osas võimalik ka ekspertide esinemine.

Mis puutub Sõjaministri ja teiste kõrgemate organite otsustamisele kuuluvatesse Sõjamin. tegevusaladesse puutuvatesse küsimustes, siis on nende läbitöötajateks, vajalikkude andmete ja informatsiooni kogujateks ning asjade ettevalmistajateks üldse Sõjamin. allühikud oma osakondadega ja Sõjavägede Staap - tema pädevusse kuuluvatel aladel.

---

74) Väeosa majap. seadlus, §§ 331, 554 ja 638.
Kv. Sanit. varust. seadlus, § 13.

Küsimuste läbitöötamise eest hoolitsevad Sõjainistri abi ja Sv. Staabi ülem.

Keskasutised töötavad küsimused läbi ja töötavad ühtlasi ka välja küsimuste lahendamiseks vajalikud õigusnormide eelnõud, ettepanekud ja kavad. Väljatöötatud õigusnormide eelnõud ja muud ettepanekud esitatakse alluvuse järgi Sõjainistrile või Sõjavägede Juhatajale edaspidiste korralduste tegemiseks ⁷⁵⁾. Kõik Sõjainistrile, Sv. Nõukogule ja Sv. Juhatajale tehtavad kirjalikud ettekanded ja ettepanekud tähtsamates varustamise küsimustes esitatakse ühtlasi Sv. Staabi ülemale seisukoha võtmiseks ⁷⁶⁾. Ettekantud küsimuse lahendab Sõjainister, kui see kuulub tema võimkonda, ärakuulates tarbekorral enne Sv. Nõukogu arvamise. Seaduse järgi on teatud küsimuste esitamine Sv. Nõukogule seisukoha võtmiseks Sõjainistrile kohustuslik. Teiste küsimuste esitamine Sv. Nõukogule läbivaatamiseks oleneb ministri suvast. Analoogiliselt toimib Sv. Juhataja temale tehtud esitistega ⁷⁷⁾.

---

75) Riigik. r. korrald. s. §§ 71, 98, 101 ja 103.

76) Lex cit., § 106, III lõige.

77) Lex cit., § 120.

Oma käsud ja korraldused Sõjaminister avaldab käskkirjades või muul teel ⁷⁸⁾. Küsimused, mis ei kuulu Sõjeministri võimkonda, saadab viimane koos Sv. Nõukogu arvamisega edasi. Ettepanekutele, mis riigikaitse ja relvestatud jõudude alal Sõjaministri poolt esitatakse Vab. Valitsusele või Vab. Presidendile, lisandatakse Sv. Juhataja arvamus, kui ettepaneku põhjal tehtav akt ei nõua Sv. Juhataja allkirja. Sõjaministri poolt Vab. Presidendile tehtavad ettepanekud esitatakse Vab. Valitsuse kaudu ⁷⁹⁾. Sõjaministri poolt tehtavatele esitistele allkirjade andmise kohta kehtivad Vab. Val. korrald. s. eeskirjad. Mis puutub otsuste ja korralduste täitmisse, siis juhul, kui alluv leiab, et otsus või korraldus on seadusevastane, kannab ta sellest ülemale kirjalikult ette. Jäab ülem oma otsuse või korralduse juurde, teeb ta kirjaliku korralduse selle täitmisele pööramise kohta. Seesugusel juhul otsus või korraldus täidetakse ülema vastutusel. Kui otsuses või korralduses on ette kirjutatud midagi lausa kuritegelikku, on alluv kohustatud sellest viivitamata kirjalikult ette

Sõj. Vab. Val. korrald. s., § 44.

78) Riigik. r. korrald. s., § 68, I lõige.

79) Lex cit., § 66.

kandma otsuse või korralduse teinud ülemusele ning temast kõrgemale ülemusele motiveeritud ettekandega ning teatama, et ta otsust või korraldust täita ei saa⁸⁰⁾.

Selleks, et Sõjaministeeriumi asutised funktsioneeriksid korralikult ja seadusepäraselt, on loodud kontroll nende toimingute üle. Seda kontrolli teostatakse kahesuguselt. Üks on immanentne, teine transtsendentne halduskontroll. Transstendentset halduskontrolli teostatakse asutiste poolt, mis asuvad väljaspool halduse aparatuuri. Seda teostavad meil 1. kohtud, 2. Seadusandlik kogu. Immanentset halduskontrolli teostavad haldusorganid ise.

Siin on mainida eestkätt teenistuskontrolli ehk teenistusvalvet, mis selles seisab, et vastavate asutiste vahenditult või kõrgemad ülemad on õigustatud kontrollima alluvate toimingute õigusepärasust. See toimub sel viisil, et ülemusel on

---

80) Vab. Val. korrald. s., § 44.

Õigus anda direktiive oma alluval-
tele ja teha korrektuure nende tegevuses. ⁸¹⁾

Peale ülemate alalise järelevalve võetakse ette revid-
deerimisi ja ülevaatusi asutiste
ja üksuste asjaajamise, arvepidamise ja majanduslise
seisukorra kontrollimiseks.

Revideerimisi teostavad üle-
mad või nende poolt määratud ametisikud ja komisjonid ⁸²⁾.

Peale selle esineb majanduse all kontroll Riigi-
kontrolli sõjaväeosakonna poolt riigikontrolli
kohta käivate eeskirjade kohaselt.

81) Val. val. korrald. s. §§ 26 ja 34.

82) Riigik. r. korrald. s., §§ 63 ja 72.

Väeosa majap. seadlus, §§ 828, 829 ja 832.

§ 2.

Sõjaministeeriumi juurde loodud
instantsid.

Peale ministeeriumi allühikute, Sv. Varustusvalit-
suse ja Sv. Tervishoiuvalitsuse on Sõjaministeeriumi
juurde loodud veel järgmised instantsid: S õ j a -
r i n g k o n n a k o h u s   j a   S õ j a p r o k u -
r a t u u r .

Sõjaministeeriumi juurde kuuluvaks asutiseks võib
lugeda ka S õ j a v ä g e d e N õ u k o g u, kuigi
kehtivas seaduses seda expressis verbis mainitud ei ole.

Erilise ilme nende asutiste hulgas omab S õ j a -
v ä g e d e N õ u k o g u, mis on nõu-
a n d v a k s o r g a n i k s S õ j a m i n i s t -
r i l e j a S õ j a v ä g e d e J u h a t a j a l e
ning otsustavaks organiks seadusega või seadlusega mää-
ratud administratiiv-majanduslikes küsimustes riigi-
kaitse ja relvastatud jõudude alal ⁸³⁾.

---

83) Riigik. r. korrald. s., §§ 16 ja 110.

Sõjavägede Nõukogu koosseisu kuuluvad: Sõjaministri abi, Sõjavägede Staabi ülem, Sv. Varustusvalitsuse ülem, diviisiülemad, Merejõudude juhataja, Õhukaitse ülem, väeliikide inspektorid, Kaitseliidu ülem, Sv. Staabi ülema abid, Sv. Tervishoiuvalitsuse ülem ja Sõjavägede Nõukogu alalised liikmed. Sõnaõigusega võtavad nõukogu istungitest osa: Sõjaprokurör, Sv. Varustusvalitsuse ülema abid, Sõjaministeeriumis ja sõjaväes teenivad juriskonsuldid ja Riigikontrolli Sõjaväeosa-konna peakontrolör või tema asetäitja.

Vab. President võib täiendada tarbe korral Sv. Nõukogu uute liikmetega ⁸⁴⁾.

Sv. Nõukogu alalised liikmed määrab Vab. President kõrgematel ametikohtadel teeninud sõjaväelaste hulgast ⁸⁵⁾. Sõjaväe koosseisu kuuluvad Sv. Nõukogu alalised liikmed alluvad Sv. Juhatajale; Sõjaministeeriumi koosseisu kuuluvad Sv. Nõukogu alalised liikmed alluvad aga vahenditult Sõjaministrile ⁸⁶⁾. Sv. Nõukogu alalised liikmed võtavad osa nõukogu istungitest ning täidavad nõukogu

---

84) Riigik. r. korrald. s., § 111.

85) Sõjavägede (Sõjaminist.) nõukogu seadlus, § 9, RT 1937, 31, 313.

86) Riigik. r. korrald. s., §§ 61 ja 79.

esimehe poolt nõukogu töö alal nende peale pandud üles-
andeid 87).

Sõjaministril on õigus anda neile eriülesandeid.
Riigik. r. korralduse seaduse mõtte kohaselt peaks see
õigus kuuluma ka Sv. Juhatajale nende alaliste liigete
suhtes, kes kuuluvad sõjaväe koosseisu. Kõigil sõja-
vägede Nõukogu liikmetel on õigus igal ajal ilmuda Sõja-
ministeeriumi ja sõjaväe asutistesse nende tegevusega
tutvunemiseks. Oma tähelepanekuist kannavad nad tarbe
korral ette Sõjaministrile 88).

S v. N õ u k o g u e s i m e h e k s o n
S õ j a m i n i s t r i a b i v õ i S v. S t a a b i
ü l e m, vastavalt sellele, kumb neist on auastmes vanem,
auastmes noorem on nõukogu esimehe asetäitja. 89)

Peale selle on nõukogul v e e l e r i l i n e
a s j a d e v a l i t s e j a, kes allub vahenditult
Sõjaministrile ja r e f e r e n t - k o d i f i -
k a a t o r, kellede ülesandeks on nõukogu töö ja asja-
ajamise juhtimine ja korraldamine 90). Nõukogu asjade-
valitseja määratakse ametisse Vab. Presidendi poolt
Sõjaministri ettepanekul 91).

87) Sv. nõukogu seadlus, § 12.

88) Lex cit., § 8.

89) Riigik. r. korrald. s., § 112.

90) Lex cit., § 61; Sm. nõukogu seadlus, §§ 62 ja 63.

91) Sm. nõuk. seadlus, § 62.

S v. N õ u k o g u i s t u n g i d määrab nõukogu esimees, tema äraolekul - esimehe asetäitja ⁹²⁾. N õ u k o g u i s t u n g e i d j u h a t a b esimees ja tema äraolekul esimehe asetäitja; kui istungist ei saa osa võtta kumbki neist, juhatab istungit esimehe poolt määratud nõukogu liige. Juhul, kui nõukogu istungist võtab osa Sõjaminister või Sõjavägede Juhataja, siis juhatab neist istungil olija seda istungit, kusjuures juhul kui võtavad istungist osa mõlemad, juhatab istungit Sõjaminister ⁹³⁾. S v. N õ u k o g u o n o t s u s e v õ i m e l i n e, kui on koos vähemalt 6 liiget, peale istungi juhataja ⁹⁴⁾. Sv. Nõukogu istungid on k i n n i s e d ja nendele võib istungi juhataja nõusolekul kutsuda seletuste andmiseks ka eriteedlasi ⁹⁵⁾.

S v. N õ u k o g u o n k o l l e g i a a l n e o r g a n. Tema kõigil liikmetel on asjade arutamisel ja otsustamisel võrdsed õigused ning nõukogu otsused tehakse häälteenamusega ⁹⁶⁾. Kuigi Sv. Nõukogu asjade-

---

92) Riigik. r. korrald. s., § 115.

93) Lex cit. §§ 113 ja 114.

94) Lex cit. § 116.

95) Lex cit. § 118.

96) Lex cit. § 119.

valitseja, need alalised liikmed, kes kuuluvad Sõjamineisteriumi koosseisu ja teatud juhtudel ka nõukogu esimees alluvad vahenditult Sõjaministrile ning ministril on teatud kontrolli õigus nõukogu otsuste suhtes, ei ole Sõjavägede Nõukogu oma pädevusse kuuluvate küsimuste otsustamisel sõltuv Sõjaministrist ega ole temale subordineeritud, vaid on iseseisev organ. Alluvus on siin vaid teenistuslik, mitte funktsionaalne. Funktsionaalselt allub ta Vab. Valitsusele.

S v. N õ u k o g u o n e s i t e k s n õ u a n d - v a k s, t e i s e k s o t s u s t a v a k s o r g a n i k s. Nõuandvat funktsiooni teostab nõukogu oma seisukoha avaldamisega mitmesuguste temale seisukoha võtmiseks esitatud küsimuste kohta. S õ j a m i n i s t e r j a S v. J u h a t a j a a n n a v a d S v. N õ u k o g u l e s e i s u k o h a v õ t m i s e k s :

1. kõigi seaduste, seadluste, määruste ja põhikirjade eelnõud;

2. Sõjamineisteriumi ning eripõhikirjade alusel tegutsevate asutiste ja ettevõtete eelarvete ettepanekud;

3. oma ettepanekute kavad, mis puudutavad seaduses tähendatud küsimusi nende tegevusaladelt ⁹⁷⁾.

---

97) Riigik. r. korrald. s. § 120.

Muid küsimusi esitavad eelnimetatud isikud nõukogule seisukoha võtmiseks omal äranägemisel.

Sv. Nõukogu on ka otsustavaks organiks seadusega või seadlusega tema otsustamisele määratud adm. - majanduslistes küsimustes, juhul kui nende küsimuste otsustamine ületab teistele Sõjaministeeriumi ja sõjaväe või kaitseliidu organitele antud võimupiirid ⁹⁸⁾. Sv. Nõukogu otsustamisele kuuluvates küsimustes on asjade arutusele võtmist õigustatud algatama kõik sõjaväe ja Sõjaministeeriumi kõrgemad juhid ⁹⁹⁾. Asja algatamine toimub sellekohase kirjaliku esitise tegemisega nõukogule.

Teisi küsimusi, mis esitatakse nõukogule arutamiseks ja seisukoha võtmiseks, võivad algatada ainult Sõjaminister ja Sv. Juhataja ¹⁰⁰⁾.

Päevakorda määratud küsimus kantakse nõukogule ette referendi poolt, millele järgneb selle sisuline arutamine. Asjade arutamiseks võidakse moodustada ka komisjone ¹⁰¹⁾.

Kõik arutamisel olevad ettepanekud kaalub Sv. Nõukogu

---

98) Riigik. r. korrald. s., §§ 121 ja 122.

99) Sm. nõukogu seadlus, § 57, I lõige.

100) Lex cit. § 57, II lõige.

101) Lex cit. §§ 26 ja 42.

läbi riigikaitse vajaduse, otstarbekohasuse ja võimaluste ning seadusepärasuse seisukohalt ¹⁰²⁾.

Seaduste, seadluste, määruste, määrustikkude ja muude õigusnormide eelnõusid ja kavasid arutab Sv. Nõukogu kolmel lugemisel ¹⁰³⁾.

Esimesel lugemisel arutatakse eelnõu kavasid põhimõtteliselt, teisel - üksikasjaliselt ja kolmandal lugemisel - nende sisu viimistlemise mõttes ¹⁰⁴⁾.

Pärast kolmandat lugemist saadetakse eelnõu või kava l õ p l i k u k s redigeerimiseks Sõjaministeeriumi Kodifikatsioonikomisjoni le, kes selle pärast redigeerimist saadab edasi keskasutisele, kes koostas eelnõu või kava ¹⁰⁵⁾. Otsused, mis nõukogu teinud, tema otsustamisele kuuluvates asjades, kannab nõukogu asjadevalitseja ette Sõjaministrile - koos eriarmustega, kui need esitatud ¹⁰⁶⁾. Sõjaministril on kontrolli õigus Sv. Nõukogu otsuste suhtes. See seisab selles, et Sõjaministril on õigus pärast

---

102) Sm. nõukg. seadlus, § 38.

103) Lex cit. § 33.

104) Lex cit. § 34, 35 ja 36.

105) Lex cit. § 37.

106) Lex cit. § 51.

Sv. Nõukogu otsuse tegemist 48 tunni jooksul, silmas pidades riigi üldhuvisid, nõukogu otsuse täitmist seisma panna või otsust nõukogule uuesti otsustamiseks anda või Sv. Nõukogu poolt otsustatud küsimust Vab. Valitsusele otsustamiseks esitada.

Teistkordselt nõukogule otsustamiseks antud küsimuste arutamisel on nõukogu istung otsusevõimeline, kui istungist võtab osa vähemalt 2/3 nõukogu liikmete arvust ¹⁰⁷⁾. Kui Sõjaminister eelnimetatud õigust määratud tähtaja jooksul ei kasuta, jõustuvad Sv. Nõukogu otsused pärast 48 tunni möödumist. Enne 48 tunni möödumist jõustuvad nõukogu otsused juhul, kui Sõjaminister on sellega nõus ja loobub nende suhtes oma õiguste kasutamisest ¹⁰⁸⁾.

Uute asjaolude avastumisel võib Sv. Nõukogu oma jõustunud otsusi - otsustamisele kuuluvais asjus - uuesti otsustamisele võtta. ¹⁰⁹⁾

Sv. Nõukogu otsused täidetakse nende ametisikute poolt, kelle tegevusala otsus puudutab ¹¹⁰⁾.

---

107) Riigik. r. korrald. s., § 123.

108) Lex cit. § 124.

109) Lex cit. § 124, III lõige.

110) Lex cit. § 126.

Nii on Sõjavägede Nõukogu organiks, kes peale majanduslike küsimuste otsustamise lahendab mitmesuguseid sõjaväe seaduseandlusega seotud küsimusi. Seega asetub meie sõjaresoor erilisse seisundisse teiste ressooride suhtes, kuna ta teotseb võrdlemisi iseseisvalt, omades isegi oma eellegislatiivi, milline teotseb nagu Riigikogugi.

Üheks Sõjaministeeriumi ülesandeks on ka sõjakraiminaalkohtupidamise korraldamine Sõjaministeeriumis ja sõjaväes ja selle ala ettevalmistamine sõja korraks ¹¹¹⁾.

Sõjakriminaalsüütegude jälitamist teostavad vastavad organid - sõjaprokuratuur ja sõjakohtud. Sõjaministeeriumi juurde loodud instantsidena teotsevad sõjakriminaalkohtupidamise alal Sõjaringkonnakohtus ja Sõjaprokuratuur. Sõjaringkonnakohtu esimees ja Sõjaprokurör alluvad vahenditult Sõjaministrile ¹¹²⁾.

Seaduse järgi Sõjaminister valvab süütegude seadusepärase jälitamise ja kohtumõistmise korralduse järele Sõjaministeeriumis ja sõjaväes ning omab õiguse omale alluvatel aladel määrata kohtulikke uurimisi ja juurdlusi

111) Riigik. r. korrald. s., § 56, p. 9.

112) Lex cit., § 61, p. 2 ja 3.

kogu sõjaametkonnas 113).

Vaatleme lähemalt eeltähendatud asutisi ja paneme tähele, missugused on Sõjainistri ülesanded ja võimupiirid nende instantside suhtes.

Sõjainisteeriumi juures asuv Sõjaringkonnakohus ei ole mitte haldus-, vaid kohtu instants, kes arutab sõjaväelaste poolt toimepandud süütegusid. Erakorraliselt alluvad temale ka mittesõjaväelased. Sõjaringkonnakohus on kollegiaalne kohus, kelle isikkond koosneb ohvitseridest, kes jagunevad alalisteks ja ajutisteks liikmeteks. Alalised liikmed määrab ametisse Vab. President Riigikohtu poolt esitatud kõrgema juriidilise haridusega ohvitseride hulgast. Ajutised liikmed aga määratakse Sõjainistri poolt tegelikus sõjaväe-teenistuses olevate ohvitseride hulgast.

Alluvusest Sõjainistrile võib siin rääkida vaid kohtu administratsiooni alal, sest meie kohtud on oma õigusemõistmise tegevuses rippumatud valitsemisvõimu teostavatest organitest.

Seega Sõjainistri võim Sõjaringkonnakohtu üle

---

113) Riigik. r. korrald. s., § 63, p.p. 11, 12 ja 14.

piirdub kohtu valitsemisega seotud küsimuste lahendamise-
ga ning teenistusliku valve teostamisega selle asutise
isikkonna üle. F u n k t s i o n a a l s e t v a l -
v e t t e o s t a b R i i g i k o h t u k r i m i -
n a a l o s a k o n d .

S õ j a p r o k u r a t u u r o n h a l d u s -
i n s t a n t s, mis Sõjaministeeriumi juurde loodud
asutisena täidab sõjakohtu asjus prokuratuuri ülesandeid.

Sõjaprokuratuuri eesotsas seisab s õ j a p r o k u -
r ö r, kes määratakse ametisse Vab. Presidendi poolt
Sõjaministri poolt esitatud kõrgema juriidilise haridu-
sega ohvitseride hulgast. Sõjaprokurör allub vahenditult
Sõjaministrile ja teotseb viimase juhatusel ning järel-
valvel süüdistajana sõjakohtus. Tema teostab valvet ka
sõjaväe vangistusasutiste järele. 114)

114) Vt. Vene sõjaväe seadluste kogu XXIV raamat ühes
hilisemate muudatustega ja täiendustega.

II. Kohaorganid.

§ 3. Sõjavägede Varustusvalitsusele alluvad instantsid.

Sõjaministeeriumil on oma võimu teostamiseks kohtadel vastavad kohaorganid. Sõjaministeeriumi kohaorganiteks on sõjaväe asutised, s. o. asutised ja ametisikud, kes kuuluvad sõjaväe organisatsiooni.

Sõjavägede Varustusvalitsuse kohaorganite korraldus meie sõjaväes on kaheastmeline.

Esimeseks ja kõrgemaks instantsiks on üksikute väekoondiste (diviisid jt.) ülemad koos vastavate eriala ülematega. Tegelikult varustusala korraldajaks diviisis on diviisi intendant, s. o. eriala ohvitser, kes juhib diviisi staabi juures asuvat varustusasutust - diviisi intendantuuri.

Teiseks astmeks on üksikud väeosaad, kellel on omaette iseseisev majapidamine.

Väeosa varustamise ja majapidamise kõrgemaks juhiks on väeosa ülem, kes annab väeosa majapidamise korraldamiseks üldiseid juhendeid.

Tema teostab ka üldist järelevalvet väeosa majapidamise üle ¹¹⁵⁾.

Väeosa majapidamise korraldamiseks on loodud eriline väeosa majandusjaoskond, mis asub väeosa staabi juures ¹¹⁶⁾. Väeosa majandusjaoskond

koosneb majandusülemast kui nimega asutise juhist ja temale vahenditult alluvatest eriala majandusohvitseridest, nagu: arve-, relvur-, toitlus- ja varaohvitser, kes on majandusülemal abilisteks vastavate majandusalade korraldamisel väeosas ¹¹⁷⁾. Väeosa

majandusülem on väeosa majapidamise tegelik ja vastutav juht ¹¹⁸⁾. Majandusülem hoolitseb kogu väeosa majanduse korraliku ja otstarbekohase korraldamise eest ja teostab ka valvet allüksustes.

---

115) Väeosa majap. seadlus, §§ 10, 11, 12 ja 15.
RT 1934, 9, 69.

116) Lex cit., § 20.

117) Lex cit., §§ 74, 79, 82 ja 90.

118) Lex cit., § 63.

Majanduse alal on temal õigus anda juhiseid ja korraldusi kõigile väeosa koosseisu kuuluvatele allüksustele ja ametnikkudele ¹¹⁹⁾.

Oma alal majandusülem teotseb iseseisvalt: korraldab oste, müüke, võistluspakkumisi ja sõlmib ettevõtjatega lepinguid; kirjutab alla krediidi, varustuse j.m. nõudmised, aruanded, dokumendid ja kirjavahetuse majapidamise alal ja peab iseseisvalt kirjavahetust teiste väeosadega, sõjaväe keskasutiste osakondadega, diviisi intendandiga, riigi-, omavalitsuse- ning eraasutistega ja eraisikutega ¹²⁰⁾.

Peale eelnimetatud asutiste ja isikute omavad varustamise ja majapidamise alal ülesandeid ka väeosa rivi ülemad, kes töötavad majandusülemalt saadud juhiste ja korralduste järgi ¹²¹⁾.

Veterinaaralal tegutsevad kohtadel diviisi vet. arstid ja väeosa vet. arstid. Väeosa vet. arsti ülesandeks on loomatervishoiu ja loomade toidustamise korraldamine koos väeosa maj.ülemaga ¹²²⁾.

Kohaorganid sõjaväe varustamise alal

Ex bibl. anly. Tert.

119) Väeosa majap. seadlus, §§ 64, 65 ja 66.

120) Lex cit., § 67.

121) Lex cit., §§ 21 ja järgm. ning § 65.

122) Lex cit., §§ 42 ja 43.

alluvad Sv. Varustusvalitsuse vastavatele osakondadele, kes annavad neile üldisi juhiseid ja korraldusi ning teostavad ka valvet nende tegevuse üle.

Rebbergeni tervishoiu valitsus (vähemõniste) diviisi alluvad kogu eriala õhvitseridega tervishoiu osakond ja väheses alluvad kogu vastavate sanitaarõhvitseridega.

Diviisi sanitaarõhvitseride tegevise juhatajaks on diviisil vanem õhvitser. Diviisi vanem õhvitser on diviisi alluvate abiliidrite eriteadlastega kõigis sõjaväe tervishoiu osakondades.

Rebbergeni alluvad diviisi lastarstid, apteegid ja kogu sanitaarala korraldus diviisi alluvate osakondade vahel.

Väheses sanitaarala osakondade juhatajaks on väheses vanem õhvitser. Tema alluvate on hoolitseta tervishoiu osakond väheses. Vanem õhvitser on abiks tema alluvate arv sanitaarpersonal.

Rebbergeni tervishoiu valitsus alluvad sõjavägede tervishoiu valitsusele, kes annab neile juhiseid ja korraldusi ning teostab järelevalvet nende tegevuse üle.

§ 4. Sõjavägede Tervishoiuvalitsusele alluvad
instantsid.

Sõjavägede Tervishoiuvalitsuse kohaorganiteks on (väekoondiste) diviisi ülemad koos eriala ohvitseridega tervishoiualal ja väeosa ülemad koos vastavate sanitaarohvitseridega. Diviisi sanitaarala tegelikuks juhatajaks on diviisi vanem arst. Diviisi vanem arst on diviisi ülemale abiliseks-eriteadlaseks kõigis sõjaväe tervishoidlikes küsimustes.

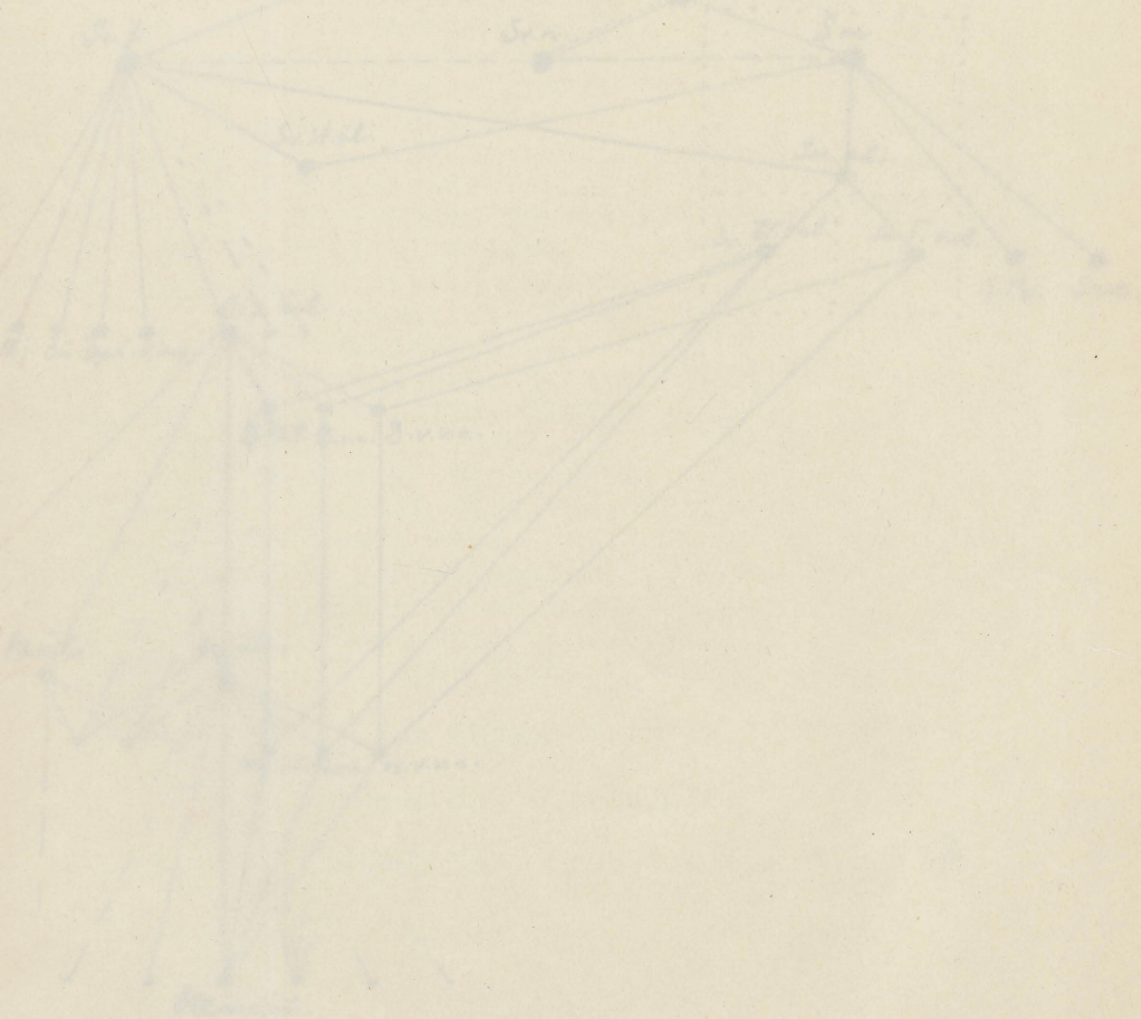
Temale alluvad diviisi laatsaretid, apteegid ja kogu sanitaarala korraldus diviisi koosseisu kuuluvates väeosades.

Väeosa sanitaarala otseseks juhatajaks on väeosa vanem arst. Tema ülesandeks on hoolitseda tervishoiu eest väeosas. Vanem arstile on abiks tema töös vajalik arv sanitaarpersonaali.

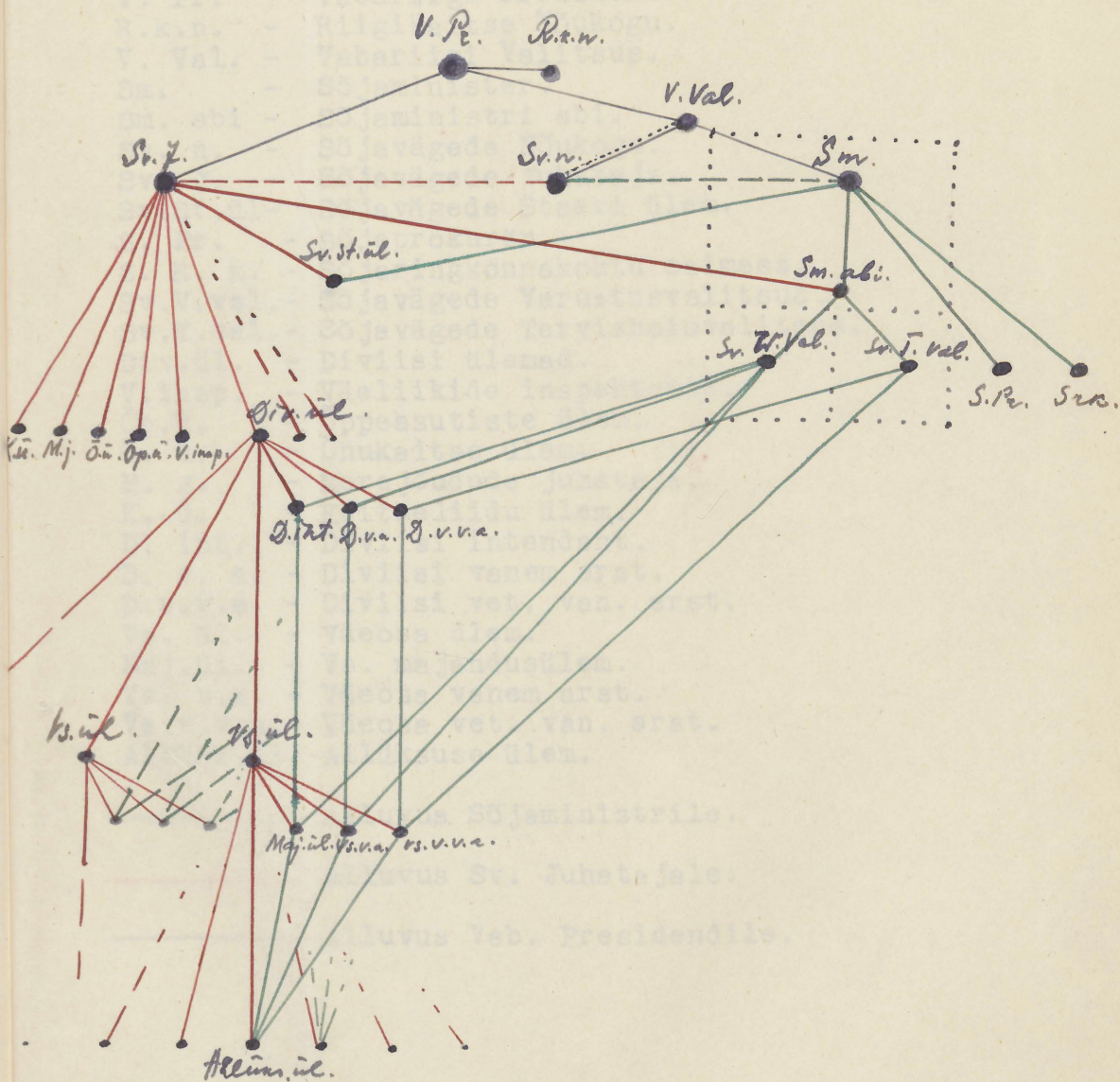
Kohaorganid tervishoiu alal alluvad Sõjavägede Tervishoiuvalitsusele, kes annab neile juhtnööre ja korraldusi ning teostab järelevalvet nende tegevuse üle.

35 jaanisteariuaal ja 33 jarevõ reelinga

Kohaorganite kontrolli ja menetluse suhtes kehtivad
käesoleva töö 1. § esitatud põhimõtted.

Sõjaministeeriumi ja sõjaväe rakingu
s k e e m.

Skeemi lühendite ja märkide seletus:

V. Pr. - Vabariigi President.
R.k.n. - Riigikaitse Nõukogu.
V. Val. - Vabariigi Valitsus.
Sm. - Sõjaminister.
Sm. abi - Sõjaministri abi.
Sv. n. - Sõjavägede Nõukogu.
Sv. J. - Sõjavägede Juhataja.
Sv.St.ül. - Sõjavägede Staabi ülem.
S. Pr. - Sõjaprokurör.
S. R. k. - Sõjaringkonnakohtu esimees.
Sv.V.val. - Sõjavägede Varustusvalitsus.
Sv.T.val. - Sõjavägede Tervishoiuvalitsus.
Div.ül. - Diviisi ülemaad.
V.insp. - Väelike inspektorid.
Õp.ü. - Õppeasutiste ülem.
Õ. ü. - Õhukaitse ülem.
M. J. - Merejõudude juhataja.
K. ü. - Kaitseliidu ülem.
D. int. - Diviisi intendant.
D. v. a. - Diviisi vanem arst.
D.v.v.a. - Diviisi vet. van. arst.
Vs. ül. - Väeosa ülem.
Maj.ül. - Vs. majandusülem.
Vs. v.a. - Väeosa vanem arst.
Vs.v.v.a. - Väeosa vet. van. arst.
Allüks.ül. - Allüksuse ülem.

— Alluvus Sõjaministrile.

— Alluvus Sv. Juhatajale.

— Alluvus Vab. Presidendile.